

Тема. Свято рідної мови

Мета: вдосконалювати мовну культуру учнів, збагачувати їхній словниковий запас. Виховувати прагнення розмовляти українською літературною мовою.

Обладнання: комп'ютер, мультимедійний проектор, виставка книг.

Перебіг свята

Ведучий 1. В українського народу, як і в інших народів світу, є багато радісних свят, які відповідають його потребам, стану душі, характеру, традиціям. Це веселі свята з піснями і танцями, повні гумору і щирої радості. Але є одне свято, яке тільки починає входити в наше життя, робить перші несміливі кроки, — це свято рідної української мови. Рідна мова, рідна пісня дорога і близька нам, вона дає наснагу, силу, радість спілкування чистою і світлою мовою землі, на якій ми народились і вирости, на якій живемо і працюємо. Хай це свято стане традиційним і хай наша рідна мова лунає над світом вільно і світло, хай летить у Всесвіт щире слово, як і душа українського народу, його думи і світлі мрії!

Ведучий 2. Сьогодні у нас свято рідної мови. Прислухайтесь, любі діти, до цих звуків. *(Звучить у запису гавкання собак, нявкання котика, мукання корови і т. д.)* Ви впізнаєте, чиї це звуки? *(Відповіді дітей.)*

Такі звуки видають тварини, за допомогою них вони передають якусь інформацію: чи то нагадують, що час їсти, чи то небезпека якась загрожує. А зараз послухайте чарівний спів пташок навесні. *(Звучить запис співу птахів.)* Такі звуки нас зачаровують, радують наш слух, і ми із задоволенням їх слухали б і слухали. Щойно ви почули різні звуки, вони бувають дуже приємні для людини і не зовсім, все це немовні звуки. А людська мова складається з мовних звуків, які ми можемо промовляти і записати буквами. Звуки складаються в слова, а слова — в речення, і ми чуємо мову людини та розуміємо її. За допомогою мови люди спілкуються між собою, передають інформацію, розуміють одне одного, творять поезію, складають казки...

Учень.

Звуків дуже є багато,
У природі все звучить.
Свище вітер, грім завзято
В темнім небі гуркотить.
Навесні співає пташка
І струмочок жебонить.
Джміль гуде, дзвенить комашка,
Все по-своєму звучить.
Звуки всі пізнати можна,
Хоч багато в світі їх.
Розбере дитина кожна,
Де тривога, сум чи сміх.
Але звуки ці — не мовні:
Стукіт, грюкіт, шелест, свист.
Хоч приблизно та умовно
Ними скаже щось артист.

Учениця.

Знайте всі, мої шановні,
Не забудьтеся, бува.
У людей є звуки мовні,
Що складаються в слова.
Звуки, зібрані у слово
Ще в далеку давнину,
Утворили рідну мову —
Українську, чарівну.
А щоб ми все розуміли,
Щоб могли багато знати,
Знаки-букви нам створили,
Щоб писати і читати,
Їх взяли, пошикували,
Щоб нікого не згубити.
Та Абеткою назвали.
Ось її нам треба вчити!

Ведучий 1. Мова — це велике досягнення людства. Вона у кожного народу своя, тому ми, не знаючи чужої мови, можемо і не зрозуміти, про що людина говорить. І дуже важливо для людського спілкування добре знати мови інших народів, але найперше досконало потрібно знати свою рідну мову. Багато століть пройшло, доки люди звикли до письма, доки запам'ятали, що як називається. Наше слов'янське письмо - знайомі і звичні літери абетки - пройшло довжелезний шлях, поки дійшло до нас. На нашу землю ця азбука прийшла тисячу років тому. Увесь час вона змінювалась, аж поки не стала такою, якою ми сьогодні користуємось. Важко навіть сказати, скільки людей протягом століть доклали зусиль, щоб сьогодні ми з вами могли читати і писати. Та не завжди мова вільно могла звучати і розвиватися в Україні
А яка наша рідна державна мова, діти? (Відповіді дітей.)

Ведучий 2. Ми українці, живемо в Україні, в мальовничому і чарівному краю. І свою рідну мову ми всі повинні дуже добре знати, розмовляти нею чисто і правильно, тому що кожна людина, яка себе поважає, повинна добре вміти розмовляти рідною мовою. Народ наш давній і працелюбний, співучий і відважний, добрий і щедрий. І мова у нас дуже мелодійна, багата, як земля, веселкова і чарівна. За красою звучання вона стоїть поряд з італійською та перською. А для нас вона найкраща у цілому світі, бо рідна нам від діда-прадіда, від самої колиски. Здається, що вона ввїбрала у себе все: сонце і зорі, красу вишневого цвіту і ранкові роси, шепіт трави і дзвінкий спів струмочка, вечірні тумани і тепло літнього дня. Ви вже навчилися читати і писати рідною мовою, далі будете вдосконалювати свої знання, збагачувати словниковий запас, бо слів у нашій мові є надзвичайно багато і не всі ви знаєте. А щоб бути високоосвіченим, треба досконало знати свою мову. Отож сьогодні ми проведемо свято рідної мови, щоб більше про неї дізнатись і прагнути надалі розмовляти правильно і чисто, щоб кожному хотілося вас слухати і навчитися самому говорити українською мовою.

Виходять хлопчик і дівчинка

Дівчинка

Тож починаєм наше свято.
У рідній мові слів багато,
Вона чарівна, пелюсткова
І мелодійна, й пречудова.

Хлопчик

І рідну мову треба знати,
Вона ж для нас як рідна мати.
Вивчаймо ж мову з юних літ,
Щоб українцями йти в світ.

Конкурс «Одним словом»

1. Дівчина, яка дружить із ким-небудь (подруга)
2. Слова пісні, які повторюються після кожного куплету (приспів)
3. Сота частина метра (сантиметр)
4. Особа, яка очолює школу (директор)
5. Певний режим харчування (дієта)
6. Льодова гора, що плаває в морі (айсберг)

Учениця

Рідна мова. І чується лагідний, теплий голос матері, яким вона будить нас уранці. Хіба ще хтось вміє промовляти такі слова, як наші українські мами? Адже цілий світ визначає, що українська мова – чудова, мелодійна, багата.

Конкурс «Криниця мудрості»

Один за одним учні пояснюють значення фразеологізмів:

Задирати носа

Викинути з голови

Душа в п'яти сховалася

Мозолити очі

Аж ребра світяться

Хоч в око стрельни

Прикусити язика

Як сніг на голову

Робити з мухи слона

Ніде яблуку впасти

Зуб на зуб не попадає

Байдики бити

Виходить Чарівниця. Я — Чарівниця, берегиня рідної мови. Не даю їй пропасти в лиху годину і хочу, щоб ви теж берегли і знали українську мову. Я прийшла до вас з глибини віків і дуже хочу почути, що ви знаєте про мову, і як ви розмовляєте, тому що мова — це найбільше багатство народу, а ви, українці, — славні нащадки нашого народу.

Хочу до вас я звернутися, діти.

Можна людині без мови прожити,

Можна без пісні, без загадки й казки?

Хто відповість? Поміркуйте, будь ласка!

1-й учень

Як же людині без казки і слова,
Без задушевної пісні й розмови?
Думаю я, що таке неможливо.
Мова людини — це щастя, це — диво!

Чарівниця

Правильно думаєш. Мова — це диво.
З нею людина розумна й щаслива.
Знаючи мову, спілкуються люди,
Мова загине — й людини не буде.

2-й учень

Як же без мови? Не уявляю!
Я щохвилини про щось та й питаю.
А коли мови не будемо знати,
Як же ми зможемо світ пізнавати?

3-й учень

Із слова починається людина,
Із мови починається людина,
Моя ласкава, мамина, єдина —
Щебече соловейко на весь світ.

4-й учень

Бентежна, тополина, калинова
Не випита, не вибрана до дна —
Це наша українська рідна мова,
Немов бандури вічної струна.

Чарівниця

В світі ми — люди і, правильно, діти,
Людям без мови не можна прожити.
Ще повідомити хочу вам я
В кожній країні є мова своя.
Кожна людина свою мову знає.
Любить безмежно її й поважає.
Рідна одним мова східна — японська,
Іншим найкраща — китайська, естонська.
Мова у світі панує англійська,
Нам найрідніша своя, українська.

5-й учень

Ми з вами всі живемо в Україні,
Мова чудова й пісні в нас чарівні.
Треба, щоб мову ми вчили і знали,
Й нею чистенько усі розмовляли.

Конкурс скоромовок (Хто швидше і точніше повторить скоромовку)

Босий хлопець сіно косить – роса росить ноги босі

Ніс Гриць пиріг через поріг, став на горіх – упав на поріг

Три дроворуби на трьох дворах дрова рубають.

6-й учень

Українська мова промениста,
Доступна й лагідна, весела і дзвінка.
Багата, як земля, джерельно-чиста,
І тепла, наче мамина рука.
Я вчуся нею гарно розмовляти,
Читаю вірші і пишу слова,
Бо рідну мову треба добре знати.
Вона чудова, ніжна і жива.

7-й учень

Вона дзвенить у срібному джерельці,
У дивних квітах, у дзвінкій росі.
Вона живе й співа в моєму серці,
Її ми дуже любимо усі.
Моя чарівна мова промениста,
Вона у пісні й казочці звучить.
Найкраща в світі рідна і барвиста,
А як без неї на Землі прожить?
В нас, українців, - українська мова!
В ній найсвітліші, лагідні слова.
Її матусі ніжна пісня колискова,
Як сонечко, нас щедро зігрива.

«Цікавинки із торбинки»

В українській мові досить часто зустрічаюся паліндроми. Паліндром (перевертень) у перекладі з грецької означає «той, що вертається». Це слово, словосполучення чи фраза, які можна читати і зліва направо, і справа наліво, причому звучання і значення залишатимуться однаковими.

Слова-паліндроми: потоп, око, шалаш, кок, корок

Фрази-паліндроми: «Я несу гусеня», «Аргентина манить негра», «А Роза упала на лапу Азора».

Конкурс для глядачів

Відгадати загадки про букви та розділові знаки

1. Він після речення, цитати

Вмостився, схожий на гачок.

Усіх він змушує відповідати,

А сам ні пари з вуст – мовчок... (знак питання)

2. Маленька, менша від мачинки,

Ні з ким не стану на борню,

А при читанні, коли треба,

Її людини мову зупиню. (крапка)

3. Я один в сім'ї такий.

Кажуть, надто вже м'який.

Хоч мовчун та все ж дивак,

У слові я – не зайвий знак. (ь)

*4. Злита з хвостиком ця крапка,
Невелика, власне, лапка,
Робить паузу, усім знайома.
Як же вона зветься... (кома)*

*5. Ми, звичайно, не хитруєм;
Нас і бачать, нас і чують.
Це зовсім не дивина.
Відрізняємось ми чим?
Літер дві, а звук один. ([дж]), ([дз])*

*6. Я такий же, як знак розділовий,
І відомий шкільній дітворі.
Та в словах української мови
Я пишуся не в низу, а вгорі. (апостроф)*

*7. Що за знак – стрункий, мов спис,
Він над крапкою завис.
Спонука до поклику –
Хто ж бо він? (знак оклику)*

Чарівниця. А тепер послухайте одну історію.

Було це не на Марсі чи Венері, а на нашій землі. Народилася дівчинка гарненька і здоровенька. Батьки її чомусь не дуже любили і не дуже дивилися за нею. А потім загубили її і не стали шукати. Коли вона зголодніла, то підповзла, бо ходити ще не вміла, до собачої буди і почала з собачкою їсти. А коли стало холодно, то залізла в будку, а собачка її обігріла і почала турбуватись про неї, як про своїх щенят. Дитину ніхто не шукав, і зростала дівчинка між собаками багато років. А коли її знайшли люди, то вона поводитися так само, як дика собака. Вона гавкала, гризла зубами кістки, стрибала так само, як собаки, а ходити не вміла і не знала жодного слова. Дівчинку взяли до себе вчені, вони хотіли навчити її ходити, розмовляти, поводитися, як люди. Тривалий час працювали з нею: навчили ходити, їсти з тарілки, користуватися ложкою і чашкою, але розмовляти дівчинка так і не навчилася. Вона не могла вимовляти всіх звуків.

Про подібний випадок, коли в лісі знайшли дикого хлопчика, розповідають учені. Його теж навчили ходити, їсти, але він жодного мовного звука, скільки його не вчили, не промовив. Такі діти не можуть повноцінно жити в людському суспільстві, вони втратили мову, а навчитись уже не можуть. Тому що треба з дитиною розмовляти від самого народження, вчити, коли вона тільки народилася, бо може бути запізно. А ви, діти, поки ще маленькі, навчайтесь правильно розмовляти, поводитися гідно, щоб теж не було пізно, бо все починається з малого.

8-й учень

У світі дитині не можна без слова,
Без ласки, любові і без доброти.
Не можна прожити дитині без мови
І без спілкування не можна зрости.
Щоб в світі людиною справжньою стати.
Дитині потрібні турбота й тепло,
Йй треба щодня між людьми виростати,

Щоб все у дитини чудово було.
Якщо ж виростає дитина з вовками,
То так, як і вовк, себе буде вести.
Ніколи не стане вона поміж нами,
Ніколи людиною їй не зрости.

9-й учень

Я — україночка. Хоч зовсім ще маленька,
Але ходжу до школи у четвертий клас!
Читати я навчилася легенько,
Бо дуже гарна рідна мова в нас.
Це українська мова промениста.
Доступна й лагідна, весела і дзвінка.
Багата, як земля, джерельна-чиста
І тепла, наче мамина рука.
Я вчуся нею гарно розмовляти,
Читаю вірші і пишу слова,
Бо рідну мову треба добре знати.
Вона чудова, ніжна і жива.

10-й учень

Вона дзвенить у срібному джерельці,
У дивних квітах, у дзвінкій росі.
Вона живе й співа в моєму серці,
Її ми дуже любимо усі.
Моя чарівна мова промениста,
Вона у пісні й казочці звучить.
Найкраща в світі рідна і барвіста,
А як без неї на Землі прожить?
В нас, українців, — українська мова!
В ній найсвітліші, лагідні слова.
Її матусі ніжна пісня колискова.
Як сонечко, нас щедро зігрива.

Конкурс «Добери епітети (художні означення) до слів:

Слово (мудре...), **пісня** (голосна...), **мова** (рідна...)

11-й учень

О місячне сяйво і спів солов'я,
Півонії, мальви, жоржини!
Моря діамантів, це - мова моя,
Це - мова моєї України.

12-й учень

Зневажати мову мамину - біда,
Котра пустими зробить наші душі .
І ми нащадкам зможем передать
Лиш те, що корені калини сушить.
Зневажати мову - зрадити себе,
А зрадників хто може поважати?
І стане чорним небо голубе,
Вмиратиме у муках рідна мати.

13-й учень

О, не згуби свого народу,
Безсмертна мово, рідна і терпка.
Ти є душа співочого народу,
Що був, і є, і буде у віках.

14-й учень

Вона нам рідна, як мама і тато, як та земля, на якій ви зростаєте. Бо це мова, яку ми всі чуємо змалку, якою ми промовили перші слова. Ця мова зрозуміла і рідна всім нам. Бо без мови немає народу. І так само, як у кожної людини є одна мама, так і мова рідна лише одна. Людина може знати дві, три і більше мов, але рідною залишається материнська мова.

15-й учень

Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мова!
У барвінки зодягайся, українське слово.
Колосися житом в полі, піснею в оселі,
Щоб на все життя з тобою ми запам'ятали,
Як з дитячої колиски мову покохали.

Чарівниця. Молодці, діти. Ви гарно говорите про мову. Але чи знаєте ви, що у нашій рідній мові є «чарівні» слова?

(Діти називають «чарівні» слова — звертання, привітання, подяки.)

Учень

Є в нашій мові слова пречудові:
Гарні звертання, слова-привітання.
Треба їх добре нам пам'ятати
І повсякденно у мові вживати.
«Доброго ранку!» і «Доброго дня!» —
Не забувай говорити щодня.
А як збираєшся спати лягати.
Не забувай «На добраніч!» сказати!

Учениця

Ще коли навіть дитятко в колибі,
Мама навчає казати «Спасибі!»
Слово подяки завжди пам'ятай,
«Дякую!» — слово частіше вживай!

Учень

Слово чарівне відкриє нам казку.
Лише скажи тепло й ніжно — «Будь ласка!»
«Прошу», «Пробачте» і «Будьте здорові!»
Музика лине у кожному слові.
Ще й усміхнися при цьому чарівно.
Все, як у казочці, зміниться дивно.
Настрій поліпшиться, стане приємно.
Кожен до тебе всміхнеться взаємно.

Учениця

До гарного слова нам треба звикати.
Щоб мова була як дзвінке джерело.

Подумай сім раз, перед тим як сказати,
Щоб слово твоє людям радість несло.
Щоб чарами ніжними слово дзвеніло,
Напоєне ласкою завжди було.
З добром і любов'ю від серця летіло
Й до іншого серця зі щирістю йшло.

Чарівниця. Молодці, діти, «чарівні» слова ви знаєте. Але чи завжди ви правильно їх вживаєте? (*Відповіді дітей.*)

Зараз ми послухаємо, як треба правильно вживати слова

Говори правильно!

Ну, як це правильно сказати?

Які слова вживати нам?

Відкрити що? Що відчиняти?

Як дати лад усім словам?

Що треба просто розгортати?

Що відкупорить, відімкнуть?

Коли слова які вживати?

І як дитині це збагнуть?

Все просто, в нас багата мова,

Для всього є свої слова.

Уважно прислухайсь до слова

І зрозумієш ці дива.

Прокинувсь — відкриваєш очі

І відкриваєш дивний світ.

І душу відкривай охоче

Ти для добра з маленьких літ.

Вікно до сонця відчиняєш,

Для друзів двері відчиняй.

Замок у дверях відмикаєш.

Ти добре це запам'ятай!

Що закупорене тісненько,

Відкупорити треба нам.

Запам'ятай і це гарненько

І раду всім даси словам.

А книжку треба розгортати

Й перегортати сторінки.

Щоб у житті все добре знати,

Бо ж світ цікавий і дзвінкий.

Правильно — вірно

В світі людині без віри не жити —

Вірно — кохати, вірно — любити.

Бути завжди вірним слову своєму.

Вірні є друзі в житті у моєму.

Друзі надійні і віддані, й щирі

З ними живемо ми в дружбі і в мирі.

Правильно треба все в світі робити:

Правильно думати, правильно жити,

Правильно треба з людьми розмовляти,
Правильно слово умій добирати!

Лікувати і лічити

Лікар лікує хвороби в дитини,
Біль головний може зняти в людини.

Лікар уміє усіх лікувати,
Знає, як раду хворобам давати.

Лічимо ж гроші, присутніх, машини,
Лічимо роки і дні, і хвилини.

Лічимо зорі, а їх є без ліку.

Як полічити усі чоловіку?

Числівники другого десятка
— Назвемо числа по порядку,

Від одного аж до десятка.

Вперед й назад — усі відразу

І не збиваємось ні разу!

А з десяти до двадцяти

Як наголос поставиш ти?

— Казати треба — одинáдцять!

Скажу так само — чотирнáдцять!

Вимова в числах цих одна — Скрізь наголос над складом на!

Чарівниця. Молодці, діти, правильно ви все сказали. Але в повсякденній розмові ви частенько вживаєте «суржикки», тобто такі слова, що їх немає в літературній українській мові. Це росіянізми, слова-кальки з інших мов.

Учень

Так, слово кожному своє.

Багато слів у мові є.

Їх вивчити потрібно й знати,

Щоб в мові правильно вживати.

Але частенько наші діти

Не вміють чисто говорити.

Вживають суржикки-слова,

І слів тих повна голова.

Вони вставляють їх в розмову,

Свою засмічуючи мову.

Гумореска «Кухлик»

Дід приїхав із села, ходить по столиці.

Має гроші - не мина жодної крамниці.

Попросив він:

- Покажіть кухлик той, що з краю.-

Продавщиця:

- Что? Чево? Я не панімаю.

Кухлик люба покажіть, той, що з боку смужка.

- Да какой же кухлік здесь, еслі ето кружка.-

Дід у руки кухлик взяв і нахмури́в брови:

- На Вкраїні живете й не знаєте мови.-

Продавщиця теж була гостра та бідова.

- У мене єсть свій язик, ні к чому мне мова.-

І сказав їй мудрий дід:

- Цим пишатися не слід,

Бо якраз така біда в моєї корови:

Має, бідна, язика і не знає мови.

Учениця

Народ наш веселий, усе підмічає,

Усе він побачить й завжди порівняє.

Тому ти подумай, як хочеш сказати,

Ніколи не смій просто словом кидати!

Бо слово, як зброя, що може убити,

А рани від слова вже не заживити.

Чарівниця. Весело у нас виходить. Розумієте, діти, що слово — це зброя і ним треба вміти користуватися. Як у вашому класі всі називають один одного: по імені чи прізвиська придумують? *(Відповіді дітей)*

Учень

У класі спілкуються радісно діти

І називають гарно імена.

Але не раз, нема де правди діти,

Проблема виникає все ж одна.

Хтось замість Галя крикне просто Галька,

Бо ж і невиховані діти є.

Летить в повітрі слово, наче палка,

І вуха ріже, й неприємно б'є.

А як чудово, коли дружні діти

І гарно називають імена.

Всім хочеться сміятись і радіти,

І клас тоді, немов сім'я одна:

Артемчик, Павлик, Саша та Іринка,

Оксанка, Інна, Дмитрик та Роман,

Максим, Андрій, Діана та Даринка,

Іванко, Юрчик, Аня та Богдан.

Бо кожен прагне радості й любові,

І доброти, і ласки, й теплих слів.

Та щирості людської в кожному слові,

А зла ніхто ж ніколи не хотів.

Учениця

Тож, діточки, про це не забувайте,

А будьте чемні, ввічливі завжди.

Про чистоту душі своєї дбайте,

Щоб з вами не траплялося біди.

Учень

І прізвиська давати теж не треба,

На себе спершу збоку подивись.

Чи все завжди у тебе так як треба,

Добрішим, кращим бути потрудись.

Чарівниця. А тепер настав час усім разом вірші складати.

Останнє слово другого рядочка будете добирати за змістом в риму.

Щоб розумним й мудрим **стати**,

Треба рідну мову ... (**знати**).

А щоб вміти говорити,

Треба рідну мову ... (вчити).

Знає кожен з нас чудово —

Не прожити нам без ... (мови).

Рідна ж мова пелюсткова,

Мудра, світла, ... (світанкова).

І дзвенить щодня і в свято,

Бо вона така ... (багата).

І така джерельно-чиста

Наша мова ... (промениста).

Чарівна і калинова

Наша мова ... (веселкова).

В ній такі слова чудові,

Хліб і сіль на ... (рушникові).

В ній в віках батьки і діти,

Як без мови в світі ... (жити)?

Понад світом хай лунає.

Хай ніхто не ... (забуває).

Рідну мову українську,

Мудру, щедру, ... (материнську).

Учитель. Гадаю, тепер ви будете ще наполегливіше вивчати рідну мову, щоб знати її і розмовляти нею, щоб збагатити свій словниковий запас. А для цього потрібно багато читати. Недаремно у народі кажуть: «Хто багато читає, той багато знає», «Книжка вчить, як на світі жить». Отож вчіться, читайте та іноземні мови вивчайте. Лише одне запам'ятайте — свої мови не цурайтесь!

Свято рідної мови
**«Українська мова – серця
МОГО ПОДИХ»**

Підготували і провели:

Кривенко А.А.,

Бібліотекар;

Брянцева А.І.,

класний керівник 4-А класу.

Виконавці: учні 4-А, 8-А класів